

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry

Sosiaali- ja terveysministeriö STM
PL33
00023 Valtioneuvosto
kirjaamo@stm.fi

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPerin lausunto koskien palvelurakenteen muuttamista vanhusten palveluissa ja muutosehdotuksia vanhuspalvelulakiin

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer kiittää sosiaali- ja terveysministeriötä mahdollisuudesta osallistua vanhusten palvelurakenteen muutosta käsitelleeseen kuulemistilaisuuteen sekä mahdollisuudesta antaa asiasta lausunto.

Vanhuspalvelulaki on ollut voimassa runsaan vuoden. Nyt on rakennepoliittisen ohjelman vuoksi tarve muuttaa lakia keskeisiltä osilta. Palvelurakenne muutetaan vuoteen 2017 mennessä. Kuulemistilaisuuden alustuksessa korostettiin, että kyse ei ole säästölaista vaan kustannusten kasvun hillitsemisestä.

Palvelurakenteen säädösvalmistelussa ehdotetaan, että kotiin annettavia palveluita korostetaan ensisijaisina palveluina. Tämä painotus tulee koskemaan juuri vanhuspalveluja. Pitkäaikaista laitoshoidon säädetään puolestaan vähennettäväksi ja tiukasti rajattavaksi lääketieteellisiin tai asiakas-/potilasturvallisuusperusteisiin. Lisäksi kuntien velvollisuudeksi tulisi selvittää laitoshoidon korvaavien palvelujen mahdollisuudet.

SuPerin näkemyksen mukaan uudistuksessa on kyse joka tapauksessa myös sääntämisestä, sillä kasvava ikääntyvien joukko vaatii tulevaisuudessa lisää voimavaroja, jotta ikäihmisten palvelut ja hyvä hoito voidaan turvata. SuPer ymmärtää myös, että kustannusten kasvun hillitseminen on yhteiskunnan etu. Korostamme kuitenkin, että vanhuspalvelut koskevat sellaista kansalaisten joukkoa, joka ei saa olla säästöjen kohteena. Vanhuksille on turvattava tarvittavat palvelut ja hoiva elämän siinä vaiheessa, kun itsenäinen, kevyesti tuettu palvelu ei enää riitä.

Laitoshoidon on tarjottava yhtenä vaihtoehtona ja sitä on kehitettävä avopalvelujen rinnalla. Aina tulee olemaan vanhuksia, jotka tarvitsevat ympärivuorokautista laitoshoidon ja ammattitaitoisen henkilökunnan tukea.

SuPer lausuu kantansa nyt esillä oleviin muutosehdotuksiin kuulemistilaisuudessa jaetun materiaalin pohjalta:

Säädösvalmistelussa korostetaan kotiin annettavien palvelujen ensisijaisuutta.

SuPer kannattaa ihmisten kotona asumisen turvaamista niin pitkään kun se on inhimillisesti mahdollista ja asiakkaan itsensä ja hänen läheistensä näkökulmasta turvallista. Tämän rinnalle tulee kuitenkin luoda myös muita kodinomaisia asumisvaihtoehtoja. Kotihoito, omaishoito ja kotiin annettavat palvelut eivät saa jäädä kunnan ainoaksi palveluvaihtoehdoksi. Kotiin annettavien palvelujen laatuun ja resurssointiin on panostettava nykyistä enemmän.

Laitoshoidon purkamisessa on tarkasteltava ikääntyvän väestön hoidon tarvetta pitkällä aikavälillä. Laitospaikkojen vähentämisen rinnalla on etsittävä ratkaisuja laitoshoidossa ilmenneisiin ongelmiin ja laitoshoidon laatua on kehitettävä. Asiakkaiden valinnanvapauten tulee kiinnittää huomiota.

Rakennemuutos vaikuttaa ratkaisevasti tulevien ikäihmisten elämään ja hyvinvointiin. Juuri julkaistun HelpAge Internationalin selvityksen mukaan Suomi on vasta 15. paras maa elää yli 60-vuotiaalle. Indeksiin perustuvassa selvityksessä oli mukana 96 maata. Suomi pärjasi heikoiten yli 60-vuotiaiden henkilökohtaisessa toimintakyvyssä. Meillä on ikääntyvien hyvinvoinnin turvaamisessa paljon kehitettävää.

Pitkäaikainen laitoshoido halutaan jatkossa mahdollistaa vain lääketieteellisellä tai asiakas/potilasturvallisuuteen liittyvällä perusteella edellyttäen, että kunta on selvittänyt muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, joilla palveluntarpeeseen voidaan vastata. Vanhuspalvelulain 14 § pitkäaikaisen hoidon ja huolenpidon ohjaavaksi periaatteeksi määriteltäisiin avopalvelupainotteisuus ja kotiin tarjottavat palvelut. Hoito- ja huolenpito voitaisiin toteuttaa pitkäaikaisena laitoshoidona vain laissa tarkemmin säädetyillä perusteilla.

SuPerin mukaan pitkäaikaiseen laitoshoitoon pääsyä ei tule kohtuuttomasti vaikeuttaa nykyisestä. Laitoshoidosta on myös paljon hyviä tuloksia. Se on yksi palvelun muoto, joka tulee turvata jatkossakin. Laitoshoidon sisällön kehittäminen ei saa jäädä rakenteiden uudistuksen jalkoihin.

SuPer kannattaa, että ketään ei ilman riittäviä perusteita siirretä laitoshoitoon. Mahdollisuus päästä laitoshoitoon tulee säilyttää myös muilla kuin pelkästään lääketieteellisillä tai asiakas/potilasturvallisuuteen liittyvillä perusteluilla. Toimintakyvyn vajeet ja turvattomuuden tai yksinäisyyden kokemukset tulee mielestämme huomioida laitoshoidon perusteluiksi silloin, kun ne aiheuttavat yksilölle merkittävää henkistä haittaa. Fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä tulee tarkastella tasapuolisesti laitoshoidon edellytyksiä arvioitaessa.

SuPer tukee esitystä kuntiin/alueisiin kohdistuvan täsmäohjauksen käynnistämisestä palvelurakennemuutoksessa sekä vanhuspalvelulain toimeenpanon järjestelmällistä seurantaa.

Vanhuspalvelulain 3 § ollaan lisäämässä uusi kohta 4. pitkäaikaisen laitoshoidon määrittelemiseksi. Ehdotus: ” pitkäaikaisella laitoshoidolla tarkoitetaan hoidon ja huolenpidon toteuttamista terveyskeskuksen vuodeosastolla tai iäkkäille henkilöille tarkoitettussa ympärivuorokautista hoivaa tarjoavassa sosiaalihuollon laitoksikössä, jos laitoshoidon arvioidaan kestävän pidempään kuin kolme kuukautta. Määritelmän mukaan tehostettu palveluasuminen ei olisi laitoshoidoa.

SuPer ei näe perusteltuna tehostetun palveluasumisen irrottamista pitkäaikaisen laitoshoidon määrittelystä. Tehostetussa palveluasumisessa hoidetaan paljon apua ja hoivaa tarvitsevia, hyvin vaikeasti hoidettavia vanhuksia, joilla ei ole edellytyksiä elää yksin ilman ulkopuolisen säännöllistä apua. Tehostetun palveluasumisen erottaminen pitkäaikaisen laitoshoidon määritelmästä on mielestämme keinotekoinen. Moni vanhainkoti on muuttunut tehostetuksi palveluasumiseksi vain nimeä muuttamalla. Hoidettavat vanhukset ja hoidon tarve on säilynyt ennallaan ja vuosien mittaan vain lisääntynyt. Myös Valviran näkemyksen mukaan rajanveto on lähes mahdotonta..

SuPer esittää, että pitkäaikaisen laitoshoidon nimi uudistetaan siten, että uuden pitkäaikaista laitoshoidoa korvaavan määritelmän piiriin sisällytetään terveyskeskuksen vuodeosastot, sosiaalihuollon laitoksiköt eli vanhainkodit ja tehostetun palveluasumisen yksiköt.

Kolmen kuukauden määräaika laitoshoidon arvioinnin pohjana on perusteltu.

14 § Laitoshoidon pääsyn edellytyksiin ehdotetaan kahta vaihtoehtoista kirjausmallia.

Vaihtoehto 1. ”Iäkkään henkilön pitkäaikainen hoito ja huolenpito voidaan toteuttaa pitkäaikaisena laitoshoidona vain, jos siihen on lääketieteelliset perusteet tai jos se on välttämätöntä iäkkään henkilön asiakas- tai potilasturvallisuuden varmistamiseksi ja muut sosiaali- ja terveyspalvelut ovat riittämättömiä henkilön todettuun palveluntarpeeseen nähden.”

Vaihtoehto 2. ”Iäkkään henkilön palvelun tarpeeseen voidaan vastata pitkäaikaisella laitoshoidolla vain, jos siihen on lääketieteelliset perusteet tai asiakas- tai potilasturvallisuusperusteet.

SuPer kannattaa ensimmäistä vaihtoehtoa lisätsemennyksellä ”jos se pohjautuu moniammatillisen työryhmän arvioon tai jos siihen on lääketieteelliset perusteet tai jos se on asiakas- tai potilasturvallisuuden.... ja kun se on iäkkään henkilön arvokkaan elämän ja turvallisen hoidon kannalta perusteltua. Pitkäaikaista hoitoa ja huolenpitoa turvaavat sosiaali- ja terveyspalvelut on toteutettava niin, että iäkäs henkilö voi kokea elämänsä turvalliseksi, merkitykselliseksi ja arvokkaaksi ja että hän voi ylläpitää sosiaalista vuorovaikutusta sekä osallistua mielekkääseen, hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä edistävään ja ylläpitävään toimintaan. Iäkkäille avio- ja avopuolisoille on järjestettävä mahdollisuus asua yhdessä. Kunnan on turvattava iäkkään henkilön pitkäaikaisen hoitojärjestelyn pysyvyys, jollei järjestelyä ole aiheellista muuttaa iäkkään henkilön toivomuksen tai hänen palveluntarpeidensa muutoksen johdosta taikka muusta erityisen painavasta ja perustellusta syytä”.

SuPer vastustaa palvelun laatua kuvaavan säädöksen poistamista voimassaolevasta vanhuspalvelulaista. **SuPer** esittää, että lain säädökseen tulee jättää teksti iäkkään henkilön arvokkaan elämän ja turvallisuuden huomioon ottamisesta kokonaisuudessaan siten, kun se on nyt lakiin kirjattuna.

Vaihtoehto 2 on liian suppea eikä ota huomioon asiakkaiden yksilöllisiä, hyvin erilaisia tarpeita.

Kysymys: Onko muiden palveluvaihtoehtojen selvittäminen syytä ottaa pitkäaikaisen laitoshoidon kriteeriksi tässä vai riittääkö myöhempi 15 a §?

SuPerin mukaan muiden palveluvaihtoehtojen selvittämisestä riittää 15 a §:n maininta.

14 a § Pitkäaikaisen laitoshoidon edellytyksistä

Kysymys: Miten asiakasturvallisuus tulisi määritellä perusteluissa, jotta säännös olisi käytännössä toimiva?

SuPerin näkemyksen mukaan asiakas- ja potilasturvallisuuden määritelmä on pääsääntöisesti kattava. Sääädöksessä pitäisi näkemyksemme mukaan huomioida myös

vakava henkinen turvattomuus ja yksinäisyys laitoshoidon oikeuttavana seikkana. Erityisesti se on tärkeää, mikäli tehostettu palveluasuminen rajataan laitoshoidon ulkopuolelle.

Kysymys: Jäävätkö pitkäaikaisen laitoshoidon edellytykset edelleen liian tulkinnanvaraisiksi ehdotetuista muotoiluista huolimatta?

SuPerin näkemyksen mukaan edellä mainituilla täsmennyksillä pitkäaikaisen laitoshoidon edellytysten kuvaus on toimiva.

15 a § Pitkäaikaisen laitoshoidon edellytysten selvittäminen

Säädöksessä korostetaan laitoshoidon tarpeen edellytysten selvittämistä. Kunnan on selvitettävä kokonaisvaltaisesti mahdollisuus vastata palveluntarpeeseen muilla sosiaali- ja terveydenhuollon avopalveluilla. Selvitys on tehtävä myös silloin, kun ympärivuorokautinen laitoshoido on jatkunut kolme kuukautta eikä selvitystä ole tehty aiemmin. Ratkaisu pitkäaikaisena laitoshoidona on perusteltava.

15a § ratkaisu pitkäaikaisesta laitoshoidosta sosiaalihuollossa on valituskelpoinen hallintopäätös ja terveydenhuollossa hoitopäätös.

SuPerin mukaan 15 a §:n kirjaus on selkeä. Päätös pitkäaikaisesta laitoshoidosta on perusteltava ja sosiaalihuollon päätöksestä on oikeus tehdä valitus.

Helsingissä 6.10.2014

Silja Paavola
puheenjohtaja
Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer

Jussi Salo
kehittämisjohtaja
Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer

SuPeriin kuuluu yli 86 000 lähi- ja perushoitajaa sekä muita toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneita, jotka työskentelevät julkisella ja yksityisellä sektorilla.

Lisätietoja tästä lausunnosta antaa asiantuntija Soili Nevala (09) 2727 9157, soili.nevala@superliitto.fi